

Psykologiens vesen

Torgeir M. Hillestad
professor i psykologi, Universitetet i Stavanger

Dessverre har ikke Madsen grepet poengene mine angående psykologiens identitet relatert til den sosiale virkeligheten.

PSYKOLOGIEN: Uten kjerne? Foto: YAY Micro

DEBATT: PSYKOLOGI OG SAMFUNN

I debatten om psykologiens forhold til samfunnet hevdet Ole Jacob Madsen i forrige nummer at psykologien i samfunnet også er et sosiologisk objekt. Hillestad svarer her med å understreke at før man analyserer fagets forhold til samfunnet, må man definere psykologien som noe i seg selv.

Det mest positive med Madsens innlegg i forrige nummer er at han omsider erkjenner at etter hans egne begreper og logikk er psykologi egentlig sosiologi, eller en «sosial og kulturell praksis» som han uttrykker det. I neste omgang går han imidlertid selv vekk fra dette grunnresonnementet og samstemmer med meg i at den psykologiske praksisen «kan for enkelte formål analyseres ut fra et internt perspektiv...». Men Madsen makter dessverre ikke å sammenfatte begge perspektivene i en totalforståelse. I stedet pendler han fram og tilbake mellom *enten* det ene *eller* det andre.

Psykologien i seg selv

Madsens poeng er at psykologien i utgangspunktet *er* politisk. Imidlertid *er* ikke psykologien og kan ikke *være* rent politisk, for i så fall ville den ikke kunne inneholde reell vitenskapelig kunnskap som forholder seg til og opererer på virkeligheten. For at noe, her psykologien, skal være politisk, må det først bestå av noe i seg selv, ellers forsvinner eller opphører det logisk sett. Psykologien kan derimot *fungere* politisk, men dette innebærer en sekundær prosess hvor psykologien som vitenskap allerede er konstituert. Det er denne distinksjonen, eller *dobbeltbestemmelsen*, Madsen ikke ser ut til å forstå eller ville forholde seg til. Og dermed blir hele hans konsept langt på vei ubrukelig i bestemmelsen av psykologiens status og vesen.

Ikke isolasjon

Madsen misforstår meg når han påstår at jeg har snakket om eller forsvart en såkalt «verdiuavhengig tilpasning». Selvfølgelig finnes det ulike former for sosial tilpasning. Poenget er imidlertid at uansett hvilke kulturelle og sosiale verdier som er rådende og som vi forholder oss til og ønsker å praktisere, er det nødvendig for individene å forholde seg funksjonelt til disse. Dette utgjør en allmenn betingelse som vil ligge under enhver konkret verdipreferanse og sosial praksis. Det har ingenting å gjøre med at psykologien skal lære oss friksjonfritt å tilpasse oss enhver sosial og politisk virkelighet. Her er vi nettopp ved psykologiens allmenne sider som den som vitenskap forsøker å formidle.

Madsen feil-leser meg også med hensyn til at jeg skulle mene at det er nødvendig å isolere psykologien fra de sosiale og politiske omgivelsene. Jeg har i stedet nettopp poengtert at det ikke er snakk om noen isolasjon, men en analyse av to logisk distinkte formnivåer, som imidlertid er sammenknyttet på realnivået, slik at sosiale elementer og nivåer hele tiden er inkorporert i det psykologiske og omvendt.

Virkelighetsoppfatning

Madsen reagerer på mitt utsagn om at psykologien som vitenskap i utgangspunktet må være *konservativ*. Han tenker visst også her i rene politisk baner i stedet for i kunnskapsteoretiske.

For i det hele tatt å ha substans er en etablert vitenskap tvunget til å tre sin spesifikke forståelse ned over virkeligheten den forholder seg til. Dette var jo også et av poengene i for eksempel Kuhns paradigmatteori, og har ingenting å gjøre med at ikke vitenskapen selv kan undergå forandring og utvikling over tid. Det innebærer bare at de ulike vitenskapskonseptene eller paradigmene på ethvert tidspunkt nødvendigvis må inneha en bestemt oppfatning av hva virkeligheten er, og nødvendigvis også forme den etter dette.

Madsen har sikkert en hel del å formidle når det gjelder psykologiens sosiale, politiske og etiske funksjoner og status i samfunnet. I den grad han mener at disse funksjonene i seg selv *er* psykologi, har han imidlertid intet å tilføre. Tvert imot bidrar han til en økende forvirring om psykologiens generelle status. Han formidler ikke ideer om psykologien, men befinner seg på sosiologiens og politikkens område.

torgeir.hillestad@uis.no